

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

ศาสนาพุทธมีความใกล้ชิดและมีอิทธิพลต่อความคิดและวิถีชีวิตของผู้คน และเป็นรากฐานทางนามธรรมอันสำคัญยิ่งของสังคมไทย พุทธศาสนาเป็นที่มาของวัฒนธรรมและมรดกแห่งชาติเป็นหลักเกณฑ์ทางศีลธรรมและพลังทางสังคมที่สอดแทรกในวิถีชีวิตของพุทธศาสนิกชนในทุกๆด้าน พุทธศาสนาจึงเป็นพื้นฐานแห่งความผูกพันของคนในชาติและเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมไทย วัดและพระสงฆ์คือองค์ประกอบที่เป็นรูปธรรม เป็นตัวแทนหลักของสถาบันศาสนาทำหน้าที่ธำรงและสืบทอดพุทธศาสนาให้คงอยู่คู่สังคมไทย บทบาทของวัดและพระสงฆ์ในวิถีของชาวพุทธปรากฏให้เห็นทั้งทางด้านศีลธรรมจรยาและในกิจกรรมทางโลก นอกจากนี้จะเป็นที่พึ่งพิงทางจิตใจและเป็นสถานที่เอื้ออำนวยบริการทางศาสนกิจแล้ว ยังมีความสำคัญยิ่งในการพัฒนาคุณภาพของคน หลักจริยธรรมในพุทธศาสนาเป็นหลักจริยธรรมที่มุ่งเน้นที่จะแก้ไขปัญหาของมนุษย์ และแก้ปัญหาของสังคม (สมบุญ สุขสำราญ, 2527, หน้า 40)

สังคมไทยทุกหน่วยย่อยมีวัดเป็นศูนย์กลางที่รวมจิตใจของประชาชน พระสงฆ์เป็นศูนย์กลางแห่งความนับถือและความร่วมมือในกิจกรรมต่างๆ ทั้งเป็นผู้ชี้แนะทางวิญญาณให้หลุดพ้นจากความทุกข์แก่ผู้คน เป็นผู้แนะทางศีลธรรมจริยธรรมอันเป็นแบบอย่างที่ดีงามของชุมชน เป็นนักปราชญ์ผู้รู้หนังสือเช่นเดียวกับวัด นอกจากนี้จะทำหน้าที่ทางศาสนาแล้วยังเป็นสถานที่สงเคราะห์สำหรับบุตรหลานของชาวบ้านที่อยู่ห่างไกล ยากจนและขาดโอกาสในการศึกษา โดยบุตรหลานของชาวบ้านสามารถมีโอกาสในการศึกษาบวชเรียนในพระศาสนา และหัดอ่านเขียนเรียนหนังสือไปในตัวด้วย โดยมีพระภิกษุสงฆ์เป็นผู้ให้การศึกษาบรม นอกจากบทบาทในด้านศาสนาแล้ว วัดและพระภิกษุสงฆ์ในพุทธศาสนา ยังมีบทบาทในการช่วยเหลือและสงเคราะห์ชุมชนด้านอื่นๆ เช่น งานช่าง การรักษาพยาบาล การพยากรณ์โชคชะตาราศี การสอนคาถาอาคมและเวทมนต์ ตลอดจนเป็นตุลาการในการตัดสินใจข้อพิพาทในชุมชน ชาวบ้านสมัครใจให้พระภิกษุสงฆ์เป็นผู้ชี้ขาด เพราะถือว่าเป็นผู้ทรงศีล จึงถือได้ว่าสถาบันวัดและพระภิกษุสงฆ์ เป็นผู้สงเคราะห์ทั้งทางด้านจิตใจและทางสังคมแก่ชุมชนตลอดเวลา (พาสนา กิจถาวร, 2526, หน้า 15)

ด้วยเหตุนี้พระภิกษุสงฆ์ผู้ปฏิบัติปฏิบัติชอบในสังคมไทยจึงได้รับความเคารพบูชา เป็นเสมือนประทีปส่องทางชีวิตของประชาชนชาวไทย เป็นผู้นำภูมิปัญญาของชุมชนซึ่งชี้แนะ การปฏิบัติตามแนวพุทธ อันเป็นบทบาทสำคัญในฐานะผู้เผยแผ่พุทธศาสนา นอกจากนี้ยังมี บทบาทสำคัญในด้านการบริการต่อชุมชน โดยเน้นการตอบสนองความต้องการของชาวชนบท ซึ่ง ถ้ามองในแง่จิตวิทยาก็จะไม่เป็นที่แปลกใจว่า ทำไมพระภิกษุสงฆ์จึงมีบทบาทเช่นนี้เพราะใน คำสั่งสอนของพระพุทธศาสนา ทั้งฝ่ายพระธรรมและพระวินัยได้กำหนดให้ชีวิตของพระเกี่ยวเนื่อง และผูกพันกับสังคมโดยพื้นฐาน ซึ่งอาจแยกเป็นสองส่วนคือ ความสัมพันธ์ภายในระหว่างสังคม สงฆ์ระหว่างพระสงฆ์ด้วยกันเอง และความสัมพันธ์ระหว่างสังคม โดยส่วนรวมระหว่างพระสงฆ์ กับคฤหัสถ์

ความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับบ้านนี้มีความเกี่ยวข้องผูกพันมาก ไม่สามารถแยกออกจาก กันได้ กล่าวคือพระสงฆ์ต้องอาศัยพึ่งพา อาหารการกินตลอดจนถึงเรื่องภูมิลำเนาอยู่โดย ทั่วไปจากคฤหัสถ์ ความผูกพันดังกล่าวมิได้กำหนดเฉพาะในฝ่ายพระธรรมวินัยเพียงฝ่ายเดียว เท่านั้น ยังมีพุทธพจน์ตรัสสอนให้ภิกษุ ระลึกถึงภาระหน้าที่ทางสังคมของสงฆ์ ให้มีหน้าที่ที่จะต้อง ช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์ โดยอาศัยความเมตตากรุณาของตน ดังปรากฏพุทธพจน์ที่ตรัส ในการส่งพระสาวกออกประกาศพระศาสนาบางตอนกล่าวว่า “ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายจงจาริก ไปเพื่อประโยชน์และความสุขของชนหมู่มากเพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อประโยชน์ เกื้อกูลและ ความสุขแก่ทวยเทพ และมนุษย์ทั้งหลาย” (พระมหาประยุทธ์ ปยุตโต, 2513, หน้า 10) ซึ่งลักษณะ ความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลเช่นนี้ ปรากฏเด่นชัดในชุมชนชนบทที่ พระภิกษุสงฆ์โดยส่วนใหญ่จะมี ความสัมพันธ์ทางสังคมอย่างใกล้ชิดกับประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งความสัมพันธ์ทางเครือญาติ ด้วยเหตุนี้ความรู้สึกรับผิดชอบต่อชุมชนจึงเป็นการตอบสนองทางด้านจิตวิทยาอันเกิดจากความ สัมพันธ์ใกล้ชิดที่มีมาอย่างสม่ำเสมอกับบุคคลและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นความรู้สึกรู้สึกนึกคิดของ พระภิกษุสงฆ์เองที่ต้องการจะเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับชุมชน

บทบาทของวัดและพระภิกษุสงฆ์ดังกล่าวข้างต้นมีความเป็นมาอันมั่นคงเป็นเวลานาน จนกระทั่งเมื่อความเจริญแบบตะวันตกเข้าสู่ประเทศไทย เมื่อประมาณ 70-80 ปีมานี้ จึงเกิดความ เปลี่ยนแปลงขึ้นและเป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก มีผลให้ขนบธรรมเนียมที่ดั้งเดิมของไทย หลายอย่างต้องเปลี่ยนไป (พระราชวรานูณี, 2530, หน้า14) การพัฒนาเพื่อให้เจริญแบบทุนนิยมได้ เข้ามาแบ่งบทบาทของวัดและพระภิกษุสงฆ์แต่เดิมออกไปทุกที่ เช่น ดึงเอาการศึกษาออกไปจากวัด ศาลากลางบ้านกลายเป็นที่ประชุมแทนศาลาวัด แม้กระทั่งการสอนธรรม ปัจจุบันเทปธรรมก็มี บทบาทเข้ามาแทนที่การไปวัดฟังธรรม วัดและพระภิกษุสงฆ์ที่เคยเป็นศูนย์กลางของชาวบ้าน กลับค่อยๆ หมดบทบาทสำคัญลงไปทุกทีในเรื่องพิธีกรรมทางศาสนางานเทศกาลและความศรัทธา

ของคนแต่ละคนแก่ สิ่งที่น่าวิตกอย่างยิ่งก็คือสภาพบีบคั้นทางเศรษฐกิจ ความยากจนมีแนวโน้มที่จะทำให้ชาวบ้านต้องทำงานหนัก เพื่อแก้ปัญหาของตัวเองระบบเศรษฐกิจที่ทุกอย่างเป็นสินค้า รวมทั้งตัวมนุษย์ด้วย มีแต่ชักนำให้คนเห็นแก่ตัวมากขึ้น (พระราชวรานี, 2530, หน้า 14)

กระบวนการที่สังคมไทยก้าวเข้าสู่ความเป็นสมัยใหม่ ซึ่งเริ่มเห็นได้ชัดเจนตั้งแต่กลางศตวรรษที่ 19 และได้ทวีความเข้มข้นยิ่งขึ้นภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ซึ่งเริ่มขึ้นเมื่อ 4 ทศวรรษที่แล้วมา ได้ส่งผลกระทบต่ออย่างลึกซึ้งต่อการเปลี่ยนแปลงด้านโลกทัศน์และระบบคุณค่าในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อสถาบันศาสนา นับแต่อดีตพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไทยมาเป็นเวลาช้านานนับพันปี มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิต วัฒนธรรมและความรู้สึกนึกคิดของคนไทยอย่างแนบแน่นและลึกซึ้ง แต่ผลจากการเปลี่ยนแปลงเพื่อเข้าสู่ความทันสมัยได้ดึงเอาหน้าที่ทางสังคมหลายอย่างที่วัดเคยมีต่อชุมชนออกไปและสร้างสถาบันทางโลกขึ้นมาแทนที่ มีการสร้างโรงเรียนแผนใหม่ การแพทย์ การสนทนากาการ หรือศิลปะ วัดจึงถูกผลักให้เข้าไปอยู่ในมุมแคบๆ ของหน้าที่ในเชิงพิธีกรรม เช่นเดียวกับสถาบันสงฆ์ไทยที่ค่อยๆ สูญเสียบทบาทการเป็นผู้นำทางปัญญาและความสัมพันธ์ทางสังคมหลายด้านที่เกื้อกูลกับชุมชน (ประยูรท์ ปยุตโต, 2528, หน้า 41)

จากสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นทำให้เกิดความพยายามในการแสวงหาหนทางในการนำบทบาทที่สูญเสียไปของวัดและพระสงฆ์กลับคืนมาอีกครั้งหนึ่ง ทั้งโดยบทบาทของนักคิด นักวิชาการและพระภิกษุสงฆ์ ได้มีการทบทวนความหมายและเนื้อหาสาระของศาสนธรรม รวมทั้งการปรับความหมายของพุทธธรรมให้สอดคล้องกับจิตสำนึกสากลและความเชื่อมโยงจากสถานการณ์ความสับสนและปัญหาทางสังคมที่เป็นผลเนื่องมาจากกระแสของความทันสมัยและวัฒนธรรมวัตถุนิยมบริโภคนิยม (สุถักษณ์ ศิวรักษ์, 2528, หน้า 18) ประกอบกับการเกิด “ช่องว่าง” ทางอุดมการณ์ในสังคมไทยที่เกิดจากความพยายามในการแสวงหาทางเลือกที่เหมาะสมสำหรับสังคมทำให้เกิดการเรียกร้องให้สังคมหวนกลับไปหาสิ่งที่เป็น “ภูมิปัญญาไทย” ในฐานะรากฐานระบบคุณค่าร่วมของสังคมและในฐานะของ “ทางรอด” จากการคุกคามของกระแสอารยธรรมตะวันตก โดยมีพุทธศาสนาอยู่ในฐานะอุดมการณ์ทางเลือกใหม่ที่มีศาสนาเป็นจักรกลสำคัญของการบูรณาการและความสมดุล (ประเวศ วะสี, 2528, หน้า 20)

นอกจากนั้นในส่วนของพระสงฆ์เองพบว่าได้เกิดการทบทวนบทบาททางสังคมของพระภิกษุสงฆ์ ได้เกิดความเคลื่อนไหวในกลุ่มพระภิกษุสงฆ์ที่ได้หันมาใส่ใจช่วยแก้ปัญหาสังคมเพิ่มขึ้น โดยการสวมบทบาทของนักพัฒนาเช่น การนำพาชาวบ้านพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน หรือบทบาทของนักสาธารณสุข มีตัวอย่างของพระภิกษุที่สนใจปัญหาสาธารณสุขเช่นสำนักถ้ำกระบอก ที่ช่วยเหลือผู้เสพติดหรือการช่วยเหลือผู้ป่วยโรคเอดส์ ฯลฯ แต่สิ่งที่น่าสนใจเกี่ยวกับบทบาททาง

สังคมของพระภิกษุสงฆ์คือ ขอบเขตที่ควรจะเป็นในบทบาทของพระสงฆ์ซึ่งเป็นการทบทวนในเรื่องเส้นแบ่งระหว่างโลกุตตระ (ความเป็นพระอริยเจ้า) และโลกียะ (ความสุขสบายทางโลก) ว่า การเกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางโลกของพระภิกษุสงฆ์นั้น ควรมีขอบเขตเพียงใดจึงจะเหมาะสมกับสมณรูปและพระวินัย (อภิญา เพ็ญฟูสกุล, 2541, หน้า 7-9)

ในกรณีปัญหาของโรคเอดส์พบว่า ในปัจจุบันสภาพการแพร่ระบาดของโรคเอดส์ ได้ทำให้จำนวนสถิติของผู้ป่วยและผู้ติดเชื้อโรคเอดส์เพิ่มสูงขึ้นทุกขณะ ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสังคมไทยโดยเฉพาะอย่างยิ่งในชุมชนชนบท (พรสวัสดิ์ สุตรา, 2536, หน้า 5) ทั้งนี้แม้ว่ารัฐบาลจะได้มีการทุ่มเทงบประมาณจำนวนมากเพื่อการสุศึกษาและประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับโรคเอดส์เพื่อหวังให้ประชาชนลดละและเลิกพฤติกรรมเสี่ยง รวมทั้งให้การช่วยเหลือผู้ติดเชื้อเอดส์ในชุมชนยังผลให้ชุมชนมีการสับสนในข้อมูลข่าวสารที่ได้รับ ก่อให้เกิดปฏิกิริยาการรังเกียจผู้ติดเชื้อเอดส์และผู้ป่วยโรคเอดส์ รวมทั้งครอบครัวและการรังเกียจแบ่งแยกผู้ป่วยผู้ติดเชื้อโรคเอดส์ออกจากสถานภาพการเป็นสมาชิกถาวรปกติของชุมชนนั้น กลายเป็นปัญหาที่มีความรุนแรงเพิ่มขึ้นทั้งนี้มีความพยายามในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว จึงได้มุ่งเน้นกลุ่มผู้นำชุมชนกลุ่มต่างๆ โดยเฉพาะพระสงฆ์ให้มีบทบาทในการแก้ปัญหาด้วยแนวคิดที่ว่าพระสงฆ์มีบทบาทสำคัญต่อความเชื่อและศรัทธา และระบบคิดของชุมชน ทั้งยังเกี่ยวข้องกับการอบรมสั่งสอนประชาชนจึงควรจะเป็นผู้ที่มีความสำคัญต่อกระบวนการเรียนรู้เรื่องโรคเอดส์ของชุมชนและมีส่วนสำคัญต่อการแก้ไขปัญหาดังกล่าวอันเกี่ยวเนื่องจากการติดเชื้อเอดส์ (รุ่งกานต์ ศรีลัทพ์, 2536, หน้า 4) ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงมีหลายหน่วยงานได้จัดกิจกรรมให้การศึกษาเรื่องโรคเอดส์แก่พระสงฆ์ หรือแม้กระทั่งการผลิตสื่อแนวทางการเทศน์เรื่องโรคเอดส์และพบว่าได้มีพระสงฆ์จำนวนมากให้ความสนใจต่อสภาพปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้น

อำเภอคอยสะเก็ดมีสถิติของการแพร่ระบาดของโรคเอดส์ในระดับที่สูง โดยนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2531 ถึง พ.ศ. 2541 มีจำนวนของผู้ป่วยเอดส์ถึง 337 คน และจำนวนผู้ติดเชื้อที่มีอาการถึง 149 คน (สรุปการดำเนินงานควบคุมและป้องกันโรคเอดส์และกามโรค, 2541, หน้า 19 - 20) และพบว่าผู้ป่วยและผู้ติดเชื้อเหล่านี้ประสบปัญหาต่างๆ ในการดำรงชีวิตทั้งปัญหาด้านสุขภาพกาย สุขภาพจิต เศรษฐกิจและปัญหาสังคมในการอยู่ร่วมกับเพื่อนบ้านในชุมชน และจากสภาพปัญหาดังกล่าวทำให้พระสงฆ์เข้ามามีบทบาทในการป้องกันและแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นโดยการสงเคราะห์ชุมชนในรูปแบบต่างๆ ซึ่งมีผู้ติดเชื้อเอดส์และครอบครัวตลอดจนประชาชนทั่วไปเป็นกลุ่มเป้าหมาย จนกระทั่งประสบผลสำเร็จในระดับที่น่าพอใจ งานศึกษานี้มุ่งถ่ายทอดประสบการณ์การทำงานของพระสงฆ์ที่ให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ติดเชื้อโรคเอดส์ อันจะมีประโยชน์ต่อการศึกษาและพัฒนาด้านสาธารณสุขในอนาคต โดยจะชี้ให้เห็นถึงกระบวนการที่พระสงฆ์ใช้ในการ

สงเคราะห์ชุมชนเกี่ยวกับปัญหาโรคเอดส์ และขณะเดียวกันปัญหาที่เกิดขึ้นคือสังคมยังไม่เข้าใจว่า บทบาทที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางโลกของพระสงฆ์ควรมีขอบเขตเพียงใด จึงจะพอเหมาะกับ สมณเพศ ผู้ทำการศึกษาจึงมุ่งศึกษาเพื่ออธิบายว่าบทบาทและกระบวนการในการสงเคราะห์ชุมชน ของพระสงฆ์ควรเป็นอย่างไร จึงจะมีความสอดคล้องระหว่างสถานะการณ์ของสังคมกับสมณรูป ของพระสงฆ์ และพระธรรมวินัย

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษา บทบาทของพระสงฆ์ในการสงเคราะห์ชุมชนกรณีปัญหาโรคเอดส์ โดยมี พระครูโสภณปริยัติสุธีเป็นกรณีศึกษา
2. เพื่อศึกษารูปแบบ เทคนิค และวิธีการ ที่พระสงฆ์ใช้ในการสงเคราะห์ชุมชนกรณี ปัญหาโรคเอดส์
3. เพื่อศึกษาปัจจัย, เจือใจ ขอบเขตและความเหมาะสมที่เกี่ยวข้องกับบทบาทการ สงเคราะห์ชุมชนของพระสงฆ์ที่สอดคล้องกับสถานะของสังคม และสมณรูปของสงฆ์

ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา

ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาจะสามารถชี้สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญและบทบาทของ พระสงฆ์ในการสงเคราะห์ชุมชนในกรณีปัญหาโรคเอดส์ โดยมีการแสวงหารูปแบบในการดำเนิน กิจกรรมที่มีความเหมาะสมกับสภาพปัญหาความต้องการของชุมชน และสถานภาพของพระสงฆ์ ซึ่งข้อมูลที่จะได้รับสามารถใช้เป็นแนวทางในการรณรงค์ให้ความสำคัญกับบทบาทของพระสงฆ์ ในการพัฒนาด้านสาธารณสุขที่เหมาะสมต่อไป

คำจำกัดความที่ใช้ในการศึกษา

บทบาท หมายถึง การแสดงออกทางสังคมที่เป็นไปตามความคาดหวังและสถานภาพ ในสังคมของผู้แสดงบทบาทนั้นๆ

ปัญหาโรคเอดส์ หมายถึง ภาวะที่บุคคลมีเชื้อโรคเอดส์อยู่ในร่างกาย และทำให้เกิดอาการเจ็บป่วยทางร่างกาย และอารมณ์ อันเนื่องจากภาวะภูมิคุ้มกันบกพร่องหรือเกิดจากสภาพแวดล้อมต่างๆ โดยรอบ และนำไปสู่ปัญหาต่างๆ ในการดำรงชีพเช่น ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาทางสังคมในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในครอบครัวและชุมชน รวมทั้งปัญหาที่เกิดจากผลกระทบต่อบุคคลอื่น ๆ ในครอบครัวของผู้ที่เสียชีวิตด้วยโรคเอดส์ เช่น เด็กกำพร้า

โรคเอดส์ (AIDS) หมายถึง โรคภูมิคุ้มกันบกพร่อง ซึ่งเกิดจากเชื้อไวรัสชื่อ Human Immunodeficiency Virus ที่จะทำให้เกิดเลือดขาวถูกทำลายและลดจำนวนลงเรื่อยๆ จนระบบภูมิคุ้มกันไม่สามารถทำหน้าที่ต่อสู้และทำลายเชื้อโรคได้

การสงเคราะห์ชุมชน หมายถึง กิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อช่วยเหลือ โดยการส่งเสริม ฟื้นฟู และพัฒนาความสามารถของบุคคล ครอบครัว กลุ่ม และชุมชน ให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ในสังคมได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งสร้างสรรค์สภาพแวดล้อมทางสังคมด้วย

ขอบเขตการศึกษา

การศึกษาในครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้จำกัดขอบเขตของการวิจัยไว้ดังนี้ กรณีศึกษาคือ พระครูโสภณปริยัติสุธี แห่งวัดคอยสะเกิด อำเภอคอยสะเกิด จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีเหตุผลในการคัดเลือกกรณีในการทำการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือ วัดนี้เป็นวัดที่เป็นจุดศูนย์กลางของอำเภอซึ่งถูกล้อมรอบด้วยชุมชนน้อยใหญ่ ที่มีปัญหาความยากจนและการแพร่ระบาดของโรคเอดส์ พระครูโสภณปริยัติสุธี ซึ่งเป็นเจ้าอาวาสวัดและดำรงตำแหน่งเป็นเจ้าคณะอำเภอซึ่งมีบทบาทเกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนมาอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งมีการประสานงานในการดำเนินกิจกรรมด้านการสงเคราะห์ชุมชนเกี่ยวกับปัญหาโรคเอดส์ร่วมกับองค์กรภาคเอกชนและภาครัฐบาลซึ่งมีผลการดำเนินงานเป็นที่ยอมรับ จนได้รับประกาศเกียรติคุณยกย่องเป็น คนดีศรีสังคม ในปี พ.ศ. 2538

ในด้านขอบเขตเชิงเนื้อหา การศึกษาในครั้งนี้จะได้ศึกษาถึง

1. บริบทของวัด
 - 1.1 ลักษณะทางกายภาพของวัด
 - ที่ตั้ง อาณาเขต การคมนาคม
 - 1.2 ประวัติของวัด
 - 1.3 พัฒนาการของวัด
 - 1.4 ความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชน
2. รูปแบบ เทคนิค และ วิธีการ ในการสงเคราะห์ชุมชน

- 2.1 ภูมิหลังและการปรับเปลี่ยนความคิดของพระสงฆ์ในการสงเคราะห์ชุมชน
- 2.2 รูปแบบ เทคนิคและวิธีการในการสงเคราะห์ชุมชน
- 2.3 ผลจากการดำเนินการ
 - การยอมรับจากพระสงฆ์และชุมชน
 - การพัฒนาและปรับเปลี่ยนบทบาทของพระสงฆ์
3. เงื่อนไขที่เกี่ยวกับการสงเคราะห์ชุมชน
 - 3.1 โครงสร้างทางสังคม
 - 3.2 โครงสร้างทางวัฒนธรรม
 - 3.3 ระดับการศึกษาและการรับรู้ของชุมชน
 - 3.4 สภาพการณ์ของปัญหา
4. ปัจจัยที่เกี่ยวกับการสงเคราะห์ชุมชนของพระสงฆ์ในกรณีปัญหา โรคเอดส์
 - 4.1 หลักพระธรรมวินัย
 - 4.2 คุณลักษณะส่วนบุคคล
 - 4.3 การสนับสนุนจากองค์กรต่าง ๆ

ข้อตกลงเบื้องต้นในการศึกษา

เนื่องจากการศึกษาในครั้งนี้เกี่ยวข้องกับบทบาทของพระสงฆ์กับผู้ที่มีปัญหาเรื่องโรคเอดส์ทั้งในส่วนของผู้ที่ติดเชื้อ ผู้ป่วย ตลอดจนถึงครอบครัวของผู้เสียชีวิต ซึ่งพบว่า บุคคลที่มีปัญหาเรื่องโรคเอดส์เหล่านี้จำนวนมาก ยังไม่พร้อมที่จะเปิดเผยสภาพปัญหาของตนต่อสาธารณชนด้วยเกรงว่าอาจจะได้รับการปฏิเสธหรือรังเกียจเคียดจัญท์จากสังคม ดังนั้นในการรายงานผลการศึกษานี้ในส่วนของผู้ที่มีปัญหาเรื่องโรคเอดส์ ผู้ศึกษาจะขอใช้นามสมมุติแทนแต่ในส่วนของคนอื่นๆ ที่ไม่ได้รับผลกระทบเกี่ยวกับปัญหาโรคเอดส์ยังคงเป็นชื่อจริงของผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด

ข้อจำกัดในการศึกษา

เนื่องจากสภาพโครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรมในทางภาคเหนือ ที่ผู้คนในชุมชน จะให้ความสำคัญต่อสถานภาพทางสังคมของพระภิกษุสงฆ์ค่อนข้างสูง กล่าวคือ ผู้คนจะปฏิบัติ ต่อพระสงฆ์ในฐานะผู้นำทางจิตวิญญาณ และจะหลีกเลี่ยงการวิพากษ์วิจารณ์บทบาทของพระ ภิกษุสงฆ์ นอกจากนี้ถ้ามีการกระทำผิดพระธรรมวินัยอย่างร้ายแรงเท่านั้น ผู้คนและชุมชนจึงจะ แสดงปฏิกริยาในการควบคุมทางสังคมต่อบทบาทของพระสงฆ์ ดังนั้นทำให้ผู้ศึกษาต้องใช้ ความพยายามอย่างสูงในการศึกษาและสังเกตทัศนคติอย่างแท้จริงต่อบทบาทของพระสงฆ์จากผู้ให้ ข้อมูล โดยใช้วิธีการต่างๆเช่น การใช้ประเด็นคำถามเพื่อกระตุ้นการแสดงความคิดเห็น การสังเกต พฤติกรรมที่ผู้ให้ข้อมูลแสดงออกในโอกาสต่าง ๆ กัน

อีกทั้งจากสถานภาพทางเพศของผู้ศึกษา ก็เป็นอุปสรรคประการหนึ่งที่มีความสำคัญยิ่ง ในการศึกษานี้กล่าวคือ การที่ผู้ศึกษาเป็นเพศหญิงในขณะที่แหล่งข้อมูลสำคัญของผู้ศึกษาเป็น พระภิกษุสงฆ์ ทำให้ผู้ศึกษาต้องใช้ความพยายามในการกำหนดบทบาทระหว่างการเป็นอุบาสิกา และการเป็นผู้ศึกษา โดยเฉพาะในสภาพวัฒนธรรมและสังคม ในภาคเหนือที่ผู้คนจะให้ความสำคัญ เข้มงวดเกี่ยวกับผู้หญิงกับพระภิกษุสงฆ์มาก ในการนี้ผู้ศึกษาได้แก้ไขโดยในทุกครั้งที่ผู้ศึกษามี โอกาสได้พูดคุยกับแหล่งข้อมูลที่เป็นพระภิกษุสงฆ์ จะมีบุคคลที่ใกล้ชิดกับผู้วิจัยที่เป็นเพศชาย ร่วมอยู่ด้วยทุกครั้ง เพื่อป้องกันข้อครหาที่อาจเกิดขึ้นได้ ซึ่งวิธีการเช่นนี้นอกจากจะเป็นผลดีต่อ แหล่งข้อมูลแล้ว ยังช่วยให้กลุ่มศรัทธาซึ่งเป็นประชาชน ในชุมชนเกิดความเข้าใจและพึงพอใจต่อ การกระทำของผู้ศึกษา ก่อให้เกิดการยอมรับและร่วมมือในการให้ข้อมูลในระยะเวลาอันรวดเร็ว